

В.М. Ціхановська, к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

О.М. Ціхановська, к.е.н., доцент

Вінницький інститут економіки ТНЕУ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто стан та перспективи активізації зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області. Визначено можливі перспективи розвитку.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішня торгівля, іноземні інвестиції, зовнішньоторгівельний оборот.

Одним із провідних чинників розвитку економіки будь – якої країни в умовах глобалізації є здійснення її суб'єктами господарювання ефективної зовнішньоекономічної діяльності [1, 64]. На сьогоднішній день тенденції в трансформуванні міжнародного економічного середовища, які характеризуються глобалізацією, регіоналізацією та диверсифікацією ринків, зростанням обсягів міжнародної торгівлі, переконують, що розвиток зовнішньоекономічних торговельних відносин, як в Україні, так і в її регіонах набуває актуального значення.

Питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності України знайшло відображення у дослідженнях таких вчених, як Кандиба А.М., Гайдуцький П.І., Дідківський М.І., Власов В.І. Проблемам дослідження формування та розширення експортного потенціалу на регіональному рівні присвячені праці науковців Третяка В.В., Михайлової Л.І, Крушницької Г.Б.

Дослідження стану експортного потенціалу регіонів потребує наукового осмислення та здійснення практичних дій на шляху до його зростання.

Розвиток зовнішньої торгівлі, зростання експортних операцій, є важливим чинником функціонування та розвитку регіональної економіки.

Мета статті полягає в дослідженні сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області та визначення потенційних можливостей для інтеграції до світового ринку.

Вінниччина має стратегічно вигідне економіко – географічне положення, оскільки межує з багатьма областями, що мають розвинену інфраструктуру. Частка області у валовій доданій вартості України протягом 2001 – 2008 років коливалась у межах 2,1 – 2,7%. За даним показником область знаходиться на постійному 12 – му місці в державі.

В області спрямована діяльність на розвиток співробітництва з регіонами країн-членів Євросоюзу, країн СНД та інших країн світу [2, 118 -119].

Пріоритетними напрямками є: залучення в економіку області іноземних інвестицій шляхом постійного моніторингу пропозицій з боку інвесторів, налагодження контактів з міжнародними фінансовими інституціями та міжнародними організаціями;

здійснення заходів з поглиблення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області щодо практичної реалізації Програми європейської і

євроатлантичної інтеграції України; налагодження міжнародного співробітництва регіонів та територіальних громад області з зарубіжними країнами в рамках міжрегіонального, транскордонного і прикордонного співробітництва у сфері зовнішньої торгівлі, гуманітарних питань, соціальної політики; сприяння активізації зовнішньоекономічних зв'язків підприємств, установ і організацій, розташованих на території області, та їх виходу в умовах світової фінансово-економічної кризи на зовнішній ринок.

Плідно розвиваються партнерські контакти між територіальними одиницями Вінницької області і Сьвентокшиського воєводства. Співробітництво у галузі економіки, екології, охорони здоров'я, культури, освіти, спорту та туризму реалізується на рівні районів, міст та місцевих громад. Великі групи вінничан беруть участь у різних заходах на території споріднених громад у Польщі. Зокрема, в даний час в місті успішно працює польське підприємство „Барлінек” – один з найбільших та найсучасніших виробників дерев'яного покриття в Європі. В економіку міста це підприємство вже вклало понад 60 млн. євро. На підприємстві працює близько 850 чол.

Що стосується співпраці з Республікою Білорусь, то на даний час між Вінницькою обласною державною адміністрацією та Вітебським, Гродненським і Мінським обласними виконавчим комітетами Республіки Білорусь реалізуються Угоди про торгово-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво, що в свою чергу надає можливість більш плідно розвивати співробітництво та виявляти сфери взаємної зацікавленості.

Місцевими органами виконавчої влади постійно розглядаються та аналізуються проблеми і перспективи розвитку співробітництва між суб'єктами підприємницької діяльності Вінниччини та регіонів Білорусі [3].

Нині ВАТ «Брацлав», яке є одним із лідерів машинобудівної галузі України та займається науковими дослідженнями, розробкою і конструюванням, випуском, монтажем і сервісним обслуговуванням обладнання для виробництва молока, веде переговори щодо відкриття дочірньої структури в Брестській області.

Щодо співробітництва з Російською Федерацією, слід відзначити ефективну співпрацю у обміні досвідом між Вінницьким обласним фондом сприяння інвестиціям та будівництву і відповідним фондом з м. Белгород. Найбільш ефективно проводять зовнішньоекономічну діяльність з російськими суб'єктами підприємницької діяльності такі підприємства, як УГК „NEMIROFF”, ВАТ «Гніванський кар'єр», ВАТ «Стрижавський кар'єр», ВАТ «Брацлав», ТОВ «АгрANA Фрут Україна» [3].

Що стосується співпраці з Республікою Молдова, то на даний час реалізуються Угоди про торгово-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво, між Вінницькою обласною державною адміністрацією та районом Сорока і Придністровським регіоном Республіки Молдова, що в свою чергу надає можливість більш плідно розвивати співробітництво та виявляти сфери взаємної зацікавленості. В рамках Угод відбуваються взаємні візити офіційних делегацій, в ході яких обговорюються питання щодо активізації міжрегіонального, міжнародного та транскордонного співробітництва, розширення ринків збуту для підприємств країн-сусідів.

Протягом першого півріччя 2009 року активізувалась зацікавленість до Вінниччини дипломатичних представництв різних країн світу, таких, як, Австрія, з метою проведення „Місії з зондування ринку сільського господарства України” в рамках проекту „Сільське господарство України”, Ізраїль, з метою визначення пріоритетів стратегічної співпраці, та можливості реалізації в області проектів у сфері сільського господарства та охорони здоров'я. Вінницьку область відвідав Радник з питань сільського господарства, природи та якості харчових продуктів Посольства

Королівства Нідерландів в Україні Мейвес Браувер. Метою візиту став аналіз стану українсько-нідерландського співробітництва у аграрному секторі Вінницької області, а також обговорення пропозицій до співпраці. Обговорювалися питання перспектив міжрегіонального співробітництва та можливості залучення в область іноземних інвестицій. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, спрямованих в економіку області, станом на 01.10.2009 року становить 178,4 млн. дол. США.

Інвестиції надійшли із 41 країни світу. Найбільш вагомими інвестиційні вкладення здійснені партнерами з Німеччини – 37,4 млн. дол., Франції – 33,2 млн. дол., Польщі – 17,7 млн. дол., Ліхтенштейну – 14,4 млн. дол. та Кіпру – 12,7 млн. дол. На ці країни припадає 64,7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій [4].

Найбільш динамічно розвивається співробітництво з регіонами Республіки Польща. В даний час реалізується біля 75 партнерських угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво територіальних громад області та Республіки Польща. Співробітництво реалізується на рівні районів, міст та місцевих громад і відбувається у різних галузях народногосподарського комплексу.

Підприємства Вінницької області протягом I півріччя 2009 року співпрацювали з суб'єктами підприємницької діяльності із 91 країни світу.

Зовнішньоторговельний оборот Вінниччини за цей час склав 309,9 млн.дол.США і зменшився на 88,2 млн.дол.США. При цьому обсяги експорту товарів за січень–червень 2009р. становили 189,7 млн.дол.США і зменшились, порівняно з січнем–червнем 2008р., на 18,1%; обсяги імпорту склали 120,2 млн.дол. і зменшились на 34,0%.

Сальдо зовнішньої торгівлі товарами залишилось позитивне і становить 69,5 млн.дол. (у січні–червні 2008р. позитивне сальдо досягало 61,9 млн.дол.).

До країн СНД було експортовано 56,7% усіх товарів, до інших країн – 43,3% (у січні–червні 2008р. – відповідно, 59,0% і 41,0%). З країн СНД імпортовано 23,2% усіх товарів, з інших країн світу – 76,8% (у січні–червні 2008р. – 16,3% і 83,7%).

Найбільші обсяги експортних поставок здійснювались до Російської Федерації (36,6% від загального обсягу експорту), Польщі (12,0%), Німеччини (11,2%), Білорусі (7,0%), Індії (3,5%), Казахстану (3,2%) та Молдови (2,9%). Найбільші імпортні надходження здійснювались з Польщі (22,1%), Німеччини (11,3%), Російської Федерації (10,0%), Білорусі (8,3%), Італії (7,4%), Нідерландів (6,4%), Туреччини (5,2%), Китаю та Казахстану (по 4,3%).

Серед торгових партнерів країн СНД у січні–червні 2009р. експортні поставки найбільше зросли до Киргизстану, Туркменістану, Грузії, Казахстану та Азербайджану. Серед країн ЄС значного збільшення не відбулося. Серед інших країн – до Єгипту. Одночасно суттєво зменшились обсяги експорту, згідно з угрупованнями країн, до Молдови, Російської Федерації, Австрії, Болгарії, Бельгії, Латвії, Німеччини.

Імпортні поставки, порівняно з січнем–червнем 2008р., збільшились з таких країн-партнерів СНД, як Білорусь та Казахстан; з країн ЄС – Португалія, Данія, Фінляндія та Естонія; з інших країн – Норвегія та Туреччина. Одночасно спостерігається вагоме зменшення обсягів імпорту, згідно з угрупованнями країн, з Молдови, Російської Федерації, Австрії, Бельгії, Литви, Франції, Іспанії, Німеччини, Італії, Польщі, Нідерландів, Сполучених Штатів Америки та Китаю.

Основу товарної структури зовнішньої торгівлі товарами складають готові харчові продукти, текстиль та вироби з текстилю, жири та олії тваринного або рослинного походження. Вагома частка належить деревині та виробам з деревини, механічному обладнанню, живим тваринам та продуктам тваринного походження, продуктам рослинного походження і продукції хімічної промисловості.

У січні–червні 2009р. з Вінниччини було експортовано 274,7 тис.дал. горілчаних

виробів (на 43,6 тис. дал. менше, ніж у січні–червні 2008р.), 44,9 тис. т зернових культур (на 34,2 тис. т більше, ніж у січні–червні 2008р.), 33,5 тис. т олії соняшникової (на 24,1 тис. т більше, ніж у січні–червні 2008р.). За січень–червень 2009р. на Вінниччину було імпортовано 5,9 тис. т м'яса свиней, 3,8 тис. т м'яса і субпродуктів домашньої птиці, 1,3 тис. т масла вершкового та інших молочних жирів [4].

Серед регіонів області найбільші обсяги експорту товарів припадали на міста Вінницю (52,1% загального обсягу експорту), Могилів–Подільський (1,4%), Хмільник (1,2%), Немирівський (23,1%), Вінницький (5,5%), Калинівський (2,7%), Тульчинський (1,7%), Бершадський (1,6%) та Барський (1,4%) райони. Відвантаження готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, до різних країн світу здійснювались суб'єктами господарювання міст Вінниці, Хмільника, Козятина, Калинівського, Тульчинського, Бершадського, Барського, Гайсинського та Тиврівського районів.

Найбільші імпортні надходження здійснювались у міста Вінницю (69,3%), Могилів–Подільський (7,0%), Хмільник (1,4%) та Вінницький (4,5%), Іллінецький (4,1%), Калинівський (2,0%), Немирівський (1,4%) та Бершадський (1,3%) райони.

Здійснення ефективної зовнішньої політики у сфері надання послуг стає одним із факторів економічного зростання та подальшого пошуку шляхів ефективної інтеграції в світову співдружність зі встановленням довготривалих торговельних відносин з іншими країнами. Зовнішньоторговельний оборот послуг у січні–червні 2009р. становив 55239,3 тис. дол. Обсяги експорту та імпорту послуг склали, відповідно, 18281,6 і 36957,7 тис. дол. При цьому, обсяги експорту, проти січня–червня 2008р., зменшились на 1,6%, а обсяги імпорту зросли на 18,2%. Баланс зовнішньої торгівлі послугами зараз має від'ємне сальдо і складає 18676,1 тис. дол. Підприємства Вінниччини надавали послуги резидентам із 88 країн світу, а отримували з 28 країн.

Країнам СНД у січні–червні 2009р. було надано послуг на 1457,1 тис. дол., що на 26,3% більше, ніж у 2008р. Серед країн цієї групи основним партнером області продовжує залишатись Російська Федерація, резидентам якої надано послуг на 1133,9 тис. дол., що в обсязі експорту до країн СНД становило 77,8%, а в загальному обсязі експорту – 6,2%. В значних обсягах надавались послуги резидентам Молдови (139,7 тис. дол. або 9,6%) та Білорусі (94,1 тис. дол. або 6,5%). У порівнянні з січнем–червнем 2008р. збільшились обсяги експорту до Білорусі майже у 3 рази та зменшились до Російської Федерації на 19,7%.

Країни ЄС були головними партнерами у зовнішній торгівлі області послугами. Зовнішньоторговельний оборот послуг країн Європейської Співдружності становить 43693,2 тис. дол. (79,1% загальнообласного обсягу послуг), в тому числі експорт – 14085,0 тис. дол. (77,0% загального обсягу експорту) та імпорт – 29608,2 тис. дол. (80,1% загального обсягу імпорту). Найбільші обсяги зовнішньоторговельного обороту послуг серед країн ЄС належать Кіпру, Німеччині, Австрії, Польщі, Сполученому Королівству.

Аналізуючи структуру зовнішньої торгівлі послугами з країнами ЄС можна зазначити, що це, в основному, роялті та ліцензійні послуги, комп'ютерні послуги, послуги в галузі сільського господарства та переробки продукції на місцях, послуги реклами та вивчення ринку і послуги в архітектурних, інженерних, технічних галузях.

Основними споживачами послуг були Кіпр (8237,9 тис. дол.), Німеччина (4567,6 тис. дол.), Ізраїль (1756,6 тис. дол.), Російська Федерація (1133,9 тис. дол.) та Сполучене Королівство (357,4 тис. дол.). Провідними партнерами в імпорті послуг є такі країни, як Кіпр (26969,4 тис. дол.), Російська Федерація (6137,0 тис. дол.), Швейцарія (963,7 тис. дол.), Австрія (963,2 тис. дол.) та Німеччина (623,5 тис. дол.).

Левову частку в торгівлі послугами забезпечують дочірнє підприємство УГК “NEMIROFF”, ТОВ “Арісент Технолоджис Україна”, ВАТ “Володарка”, ТОВ “Барлінек Україна”, ТОВ “Арісент Україна”, ТОВ “ІВП ІнноВінн”, ТОВ “Альпарі”, ТОВ “Агрона

Фрут Україна”, ТОВ “АВА 13”, МПП “Торг–маркет”, ВАТ Хмельницька швейна фабрика “Лілея”, ЗАТ “Поділля” та ТОВ “Експрес”.

В області здійснений комплекс заходів, спрямованих на забезпечення контролю за дотриманням законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності, повернення суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності області валютних і матеріальних цінностей, які з порушенням термінів, установлених законодавством, знаходяться за межами держави.

В області постійно здійснюється робота по вивченню ринків збуту та пошуку зарубіжних партнерів для взаємовигідного співробітництва. З цією метою, а також удосконалення механізмів вітчизняного експорту та подолання негативних тенденцій у зовнішній торгівлі надано Міністерству економіки України та Міністерству закордонних справ України переліки підприємств області, які випускають експортоспроможну та конкурентоспроможну продукцію для просування їх на зовнішніх ринках.

Отже, з метою активізації заходів, спрямованих на забезпечення контролю за дотриманням законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності, повернення суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності області валютних і матеріальних цінностей, які з порушенням термінів, установлених законодавством, знаходяться за межами України необхідно вирішити на державному рівні деякі проблемні питання:

1. заборонити засновникам підприємств, фірм, які допустили порушення в сфері зовнішньоекономічної діяльності, і до яких застосовані та діють спеціальні санкції згідно ст. 37 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, відкриття нових фірм до повної ліквідації допущеного ними порушення;

2. доручити місцевим органам СБУ, МВС, ДПА активізувати і розширити пошук тих фірм, які здійснили одноразові експортно-імпорتنі операції, не повернули валюту та валютні цінності на Україну і зникли з поля зору.

Крім того, для створення сприятливих умов для розвитку підприємництва вважаємо за необхідне:

1. збільшити ставку ввізного мита на окремі групи імпортованих товарів, які є некритичними для нашої держави, водночас надати експортні субсидії та інші пільги, як практикують в інших державах.

2. усунути важкопрогнозовані зміни податкового законодавства, оскільки нестабільність податкового законодавства та непередбачуваність його змін збільшує ризики та невизначеність умов підприємницької діяльності;

3. з метою попередження кризових явищ запровадити постійний державний моніторинг розвитку ринків;

4. розробити нормативно-правовий акт про механізм оформлення боргових зобов’язань держави з повернення підприємствам-експортерам України ПДВ;

5. для створення більш сприятливих умов для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють операції з переробки товарів внести зміни до Митного кодексу України щодо збільшення строків переробки товарів на митній території України.

Це сприятиме поліпшенню роботи по поверненню валюти та майна, що незаконно знаходяться за межами України, в боротьбі з контрабандою, порушеннями чинного законодавства в сфері зовнішньо- економічної діяльності та митних правил [3].

Проведене дослідження сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області дозволяє внести пропозиції щодо збільшення зовнішньоекономічного обороту, сприяння нарощуванню обсягів експорту українських товарів та послуг до інших держав, а саме, необхідно:

1. запровадити системи підтримки високотехнологічного експорту шляхом

сприяння просуванню української продукції на зовнішні ринки, зокрема, створення в Україні неурядової організації по просуванню та підтримці експорту, яка б визначала пріоритетні галузі розвитку експорту, здійснювала організаційні заходи щодо експорту високотехнологічних, наукоємних, конкурентоспроможних товарів, маркетингову політику, розробку механізму фінансування та стимулювання експорту, створення торгових представництв підприємств - експортерів, сервісних центрів тощо;

2. створити відповідну інфраструктуру щодо обміну туристичними послугами;

3. поглибити транскордонне співробітництво адміністративно-територіальних одиниць України та подальший розвиток торговельно-економічних зв'язків між суб'єктами господарської діяльності України і зарубіжних країн на регіональному рівні, в т.ч. у прикордонній зоні, відповідно до Закону України №186-IV від 24.06.04р. „Про транскордонне співробітництво”.

Література

1. Курищук В.В. Банківське кредитування експортної діяльності підприємств в Україні / Інвестиції: практика та досвід.– 2010. - №1. – С.64-69.

2. Березок Ю.Б. Експортна діяльність підприємств АПК Вінницької області / Економіка АПК. – 2010. - №3. – С.118 -123.

3. Звіт про діяльність Вінницької обласної державної адміністрації у сфері зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності за I півріччя 2009 року

4. Статистичний щорічник Вінниччини за 2008 рік //Головне управління статистики у Вінницькій області; за ред. С. Ігнатова. – Вінниця 2008.

Tsykhanovska V.M, Tsykhanovska O.M. State and prospects of development of foreign economic activity of Vinnitsa region.

The article surveys the state and prospects of intensification of foreign trade activity within Vinnitsa region. Possible prospects of development have been defined.

Key words: export, import, foreign travel, foreign investments, foreign trade turn-over.

Цихановская В.М., Цихановская О.М. Состояние и перспективы развития внешнеэкономической деятельности Винницкой области.

Рассмотрено состояние и перспективы активизации внешнеэкономической деятельности Винницкой области. Определены возможные перспективы развития.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешняя торговля, иностранные инвестиции, внешнеторговый оборот.